

Pieta Panny Marie

- Okamžik kdy bezvládné Kristovo tělo je sejmuto z kříže a položeno do klína Panny Marie
- Není pro ni opory v biblických textech, vyvinula se sama z výjevu oplakávání na konci 13. stol.
- Pietu tvoří dvě postavy, Panna Marie a Ježíš Kristus, v průběhu času se měnil jejich význam:
 - Panna Marie bývá symbolem Církve v krásném slohu (je zobrazena mladá a krásná), nebo bývá chápána jako vykupitelka lidstva (zbedovaná, trpící)
 - Ježíš Kristus je chápán jako smírčí oběť (zobrazován menší, připodobnění nemluvněte) nebo ukázání „Těla Kristova“ jako eucharistického pokrmu (idealizované podané Kristovo tělo bez větších známek tělesného utrpení). Nebo je chápán jako vykupitel lidstva (zubožený, prohnutý, zvýrazněné tělesné utrpení)
 - Rána po kopí v Kristově těle je vykládaná jako lůno, z něhož se zrodila církev.
- Rozdělení:
 - Pieta raného typu tzv. vertikální - Vzniká během 14. století. Panna Marie je na nich vypořádána jako **starší žena** tiše truchlící nad ztrátou syna, je „spíše otřesená, než bědující“ Kristovo tělo je mrtvolně strnulé se všemi znaky mučednické smrti. Kristovo tělo je zpříma a kolena s hlavou ostře zalomena.
 - Pieta corpusculum – 2. polovina 14. století. Panna Marie má na klíně zmenšenou postavu Ježíše Krista, které má upomínat na paralelu k dítěti na klíně Marie. Kristus je zde chápán jako smírčí oběť Bohu, kterou mu Panna Marie podává ve prospěch lidu a která je potřebná k vykopení a osvobození celého lidstva.
 - Krásné piety – Charakteristický rytmický pohyb hmoty a idealizace vzhledu (rozvoj smyslové krásy jako projev božské dokonalosti). Piety krásného slohu bývají označovány jako diagonální. Kristovo tělo leží v Mariině klíně šikmo s hlavou výrazně zakloněnou.
 - Vertikální piety - Kristus nespočívá v klíně Panny Marie ani neleží u jejích nohou, ale jeho tělo je vzpřímené jakoby se vznášející před Marií nebo je lehce podpíráno.
- Pieta je hojně zastoupena v sochařství, v malířství jen výjimečně, umělci dávali přednost Oplakávání (vyprávěcí, popisný charakter + více postav), pieta spíše devocionálního charakteru (předměty určené k povznesení víry) přítomni bývají nanejvýš andělé.
- Pieta (nebo Oplakávání) představuje 13. zastavení křížové cesty a také jednu ze sedmi bolestí Panny Marie.

- Nejčastějšími atributy jsou převážně tzv. Arma Christi což jsou nástroje Kristova umučení, které se dají rozdělit na *Zatčení a soud*, *Mučení a cesta na Golgotu*, **Ukřižování**:
 - Hřeby – kterými byl přibit na kříž
 - Kopí – jímž mu byl probodnut bok
 - Kostky – symbol losování o Kristův oděv
 - **Kříž** – na, kterém Kristus skonal
 - Nápis na kříži INRI - Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum (Ježíš Nazaretský, král židovský)
 - Tyč s houbou - houba namočená do octa byla Kristovi na tyči podána k ústům, když visel na kříži Nikodémem
 - Kleště – jimiž byly vytaženy hřeby při snímání Kristova těla
 - Kladivo – jímž byly hřeby zatloukány
 - **lebka u paty kříže** – narážka na starokřesťanskou legendu, podle níž byl Kristův kříž postaven nad hrobem Adamovým, a Kristova krev stekla na Adamovu lebku

Doporučená literatura pro toto téma:

1. Literatura

- a) Jan Royt , Slovník biblické ikonografie, Praha 2007, s. 208.
- b) Günter Bandmann, Lexikon der christlichen Ikonographi, 1994, s. 452.
- c) Heinrich Detzel, Christliche Ikonographie, ein Handbuch zum Verständniß der christlichen Kunst, Wien 1894, s. 432
- d) STURGIS, Alexander, *Jak rozumět obrazům*. 2.vyd. Praha: Slovart, 2000. ISBN 80-7209-786-5
- e) HORNÍČKOVÁ, Kateřina. SRONĚK, Michal. Umění české reformace. 1. Vyd. Praha : Academia, 2010. ISMB 978-80-200-1879-3

2. Bakalářská práce

SOUŠKOVÁ, Martina. PIETA Z VŠEMĚŘIC A OPLAKÁVÁNÍ Z KORKUSOVY HUTĚ – ROZBOR DĚL A PROMĚNA IKONOGRFIE : Bakalářská práce. České Budějovice : Jihočeská univerzita, Fakulta filozofická, 2013. 55 l., 12 l. příl. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Hynek Látal Ph.D.

3. Diplomová práce

Bc. MIKEŠ, Jan. Dřevěné piety 1. poloviny 15. století v Čechách : Diplomová práce. Brno : Masarykova univerzita, Fakulta filozofická, 2013. 133 l., 24 l. příl. Vedoucí bakalářské práce Prof. PhDr. Milena Bartlová Csc.